

Byla C-36/23**Prašymo priimti prejudicinį sprendimą santrauka pagal Teisingumo Teismo procedūros reglamento 98 straipsnio 1 dalį****Gavimo data:**

2023 m. sausio 25 d.

Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas:

Finanzgericht Bremen (Vokietija)

Nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą priėmimo data:

2023 m. sausio 19 d.

Ieškovas:

L

Atsakovė:

Familienkasse Sachsen der Bundesagentur für Arbeit

Pagrindinės bylos dalykas

Socialinė apsauga – Reglamentas (EB) Nr. 883/2004 – 68 straipsnis – Išmokų šeimai skyrimas – Vieno iš tėvų gyvenamoji vieta kitoje valstybėje narėje – Aplinkybė, kai šis vienas iš tėvų nepateikė prašymo skirti išmoką vaikui – Aplinkybė, kai prašymą skirti išmoką vaikui pateikė kitas iš tėvų – Pasekmės

Prašymo priimti prejudicinį sprendimą dalykas ir teisinis pagrindas

Sąjungos teisės išaiškinimas, SESV 267 straipsnis

Prejudiciniai klausimai

1. Ar pagal Reglamento (EB) Nr. 883/2004 68 straipsnį leidžiama vėliau atgauti Vokietijoje išmokėtų išmokų vaikui dalį remiantis tuo, kad pirmenybė teiktina teisei į išmoką kitoje valstybėje narėje, net kai joje išmoka vaikui nebuvo ir nėra paskirta ir mokama, ir dėl to suma, kuri pagal

Vokietijos teisės aktus liktų teisę į išmoką turintiems asmenims, galiausiai būtų mažesnė nei Vokietijoje mokama išmoka vaikui?

2. Jei į pirmąjį klausimą būtų atsakyta teigiamai:

ar atsakant į klausimą, kokiu pagrindu kelios valstybės narės turi skirti išmokas, kaip tai suprantama pagal Reglamento (EB) Nr. 883/2004 68 straipsnį, kitaip tariant, dėl ko įgyjamos koordinuotinos teisės į išmoką, turi būti orientuojamasi į nacionalinės teisės normose nustatytas teisių įgijimo sąlygas, ar į tai, dėl kokios aplinkybės atitinkamiems asmenims pagal Reglamento Nr. 883/2004 11–16 straipsnius taikomi atitinkamų valstybių narių teisės aktai?

3. Jei lemiamą reikšmę turi tai, dėl kokios aplinkybės atitinkamiems asmenims pagal Reglamento Nr. 883/2004 11–16 straipsnius taikomi atitinkamų valstybių narių teisės aktai:

ar Reglamento Nr. 883/2004 68 straipsnis, siejamas su 1 straipsnio a ir b punktais ir 11 straipsnio 3 dalies a punktu, turi būti aiškinamas taip, kad asmens darbo pagal darbo sutartį arba savarankiško darbo kitoje valstybėje narėje faktas ar statuso, kuris pagal socialinio draudimo teisės aktus prilygintas tokiai veiklai, buvimas preziumuotinas tuomet, kai kitos valstybės narės socialinio draudimo įstaiga pateikia pažymą, kad tas asmuo apdraustas kaip „ūkininkas“, o išmokų šeimai klausimu kompetentinga įstaiga patvirtina jo darbo pagal darbo sutartį faktą, net jei pats asmuo teigia, kad draudimas susijęs tik su nuosavybės teise į ūkį, kuris registruotas kaip žemės ūkio paskirties žemė, bet ūkininkavimo veikla jame faktiškai nevykdoma?

Nurodytos Sąjungos teisės nuostatos

2004 m. balandžio 29 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 883/2004 dėl socialinės apsaugos sistemų koordinavimo (toliau – Reglamentas Nr. 883/2004), visų pirma 1 straipsnio a ir b punktai, 11–16 ir 68 straipsniai

2009 m. rugsėjo 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 987/2009, nustatantis Reglamento (EB) Nr. 883/2004 dėl socialinės apsaugos sistemų koordinavimo įgyvendinimo tvarką (toliau – Reglamentas Nr. 987/2009), visų pirma 59 ir 60 straipsniai

Nurodytos nacionalinės teisės nuostatos

Einkommensteuergesetz (Pajamų mokesčio įstatymas), nuo naujos redakcijos *Einkommensteuergesetz* paskelbimo 2009 m. spalio 8 d. (*Bundesgesetzblatt* I dalis, 2009, Nr. 68, p. 3366–3465) nepakeistos redakcijos (toliau – *EStG*), visų

pirma 31 straipsnio trečias sakinys, 32 straipsnio 1 dalies pirmo sakinio 1 punktas ir 3 dalis, 62 straipsnio 1 dalies pirmas sakinys, 63 straipsnio 1 dalies pirmas ir antras sakiniai, 70 straipsnio 2 dalies pirmas sakinys

Abgabenordnung (Mokesčių kodeksas), nuo naujos redakcijos *Abgabenordnung* paskelbimo 2002 m. spalio 1 d. (*Bundesgesetzblatt* I dalis, 2002, Nr. 72, p. 3866–3953) nepakeistos redakcijos (toliau – AO), visų pirma 37 straipsnio 1 dalis ir 2 dalies pirmas ir antras sakiniai

Faktinių aplinkybių ir proceso santrauka

- 1 Bylos šalys ginčijasi dėl nutarimo skirti išmoką vaikui dalinio panaikinimo ir atitinkamai permokėtų išmokų vaikui ginčijamu laikotarpiu nuo 2019 m. liepos mėn. iki 2020 m. rugsėjo mėn. atgavimo.
- 2 Ieškovas yra Lenkijos pilietis ir jau kelerius metus pagal darbo sutartį dirba Vokietijoje. Jo 2008 m. gimęs vaikas ir sutuoktinė (vaiko motina) gyvena bendrame šeimos ūkyje Lenkijoje.
- 3 Ieškovas, gavęs sutuoktinės sutikimą, 2016 m. vasario 22 d. raštu pateikė prašymą Vokietijos tarnyboms skirti išmoką jo vaikui. Ieškovas pateikė savo darbą pagal darbo sutartį Vokietijoje patvirtinančius dokumentus ir nurodė, kad jo sutuoktinė Lenkijoje nedirba.
- 4 2016 m. spalio 27 d. nutarimu atsakovė skyrė ieškovui išmoką vaikui laikotarpiu nuo 2014 m. spalio mėn. iki 2026 m. liepos mėn. Nutarimas motyvuotas tuo, kad ieškovas dirba Vokietijoje ir, remiantis pateikta pažyma, turi neapribotą prievolę mokėti mokesčius. Kitas iš tėvų vaiko gyvenamosios vietos šalyje nedirba, todėl ieškovo darbo laikotarpis pirmenybė teikiama teisei į išmoką vaikui Vokietijoje.
- 5 2019 m. balandžio 16 d. ieškovui buvo nusiųstas užpildyti „Klausimynas teisei į išmoką vaikui patikrinti“. Ieškovas klausimyną grąžino užpildytą. Jame ieškovas nurodė, kad jo sutuoktinė nedirba nei pagal darbo sutartį, nei savarankiškai. Dėl savęs paties ieškovas pateikė darbdavio pažymą apie darbą pagal darbo sutartį Vokietijoje nuo 2016 m. sausio 1 d.
- 6 2019 m. rugpjūčio 6 d. atsakovė pateikė užklausą Lenkijos įstaigai ir paprašė jos pateikti informaciją apie ieškovo sutuoktinės darbą ir apie teisę į išmokas šeimai Lenkijoje.
- 7 2020 m. spalio 5 d. atsakovė gavo 2020 m. rugsėjo 28 d. Pamario vaivadijos tarnybos Gdanske (už informacijos pateikimą atsakinga Lenkijos institucija) atsakymą, kurio 4.1 laukelyje buvo pateikta tokia informacija: „*[Vaiko motina] nuo 2006 m. rugsėjo 28 d. iki šios dienos dirba (ūkininkų socialinio draudimo sistema – KRUS). Nuo 2013 m. lapkričio 1 d. iki šios dienos [vaiko motina] išmokos šeimai ir vaiko auginimo pašalpos „500+“ negauna. [Vaiko motina]*

nurodė nenorinti teikti prašymų dėl išmokos šeimai ir vaiko auginimo pašalpos „500+“.

- 8 Tuomet atsakovė 2020 m. spalio 7 d. nutarimu pagal *EStG* 70 straipsnio 2 dalį panaikino nutarimą skirti išmoką vaikui tiek, kiek tai atitiko pagal Lenkijos įstatymus numatytų išmokų šeimai dydį; nutarimas dėl panaikinimo turėjo pradėti galioti nuo 2020 m. spalio mėn.
- 9 Lenkijai pateiktame 2020 m. spalio 7 d. „Prašyme priimti sprendimą dėl kompetencijos“ atsakovė nurodė 2019 m. liepos 4 d. gautą prašymą, tėvo vaiko darbo Vokietijoje ir vaiko motinos darbo Lenkijoje faktus ir paprašė: „*Prašome remiantis prašymo lygiavertiškumu išnagrinėti teisės į išmoką šeimai ir vaiko auginimo pašalpa „500+“ suteikimo galimybę nuo 2019 m. liepos mėn.*“
- 10 Atsakydama į prašymą, už informacijos pateikimą atsakinga Lenkijos institucija 2020 m. gruodžio 17 d. pateikė su ieškovo sutuoktine susijusį duomenų rinkinį ir šią papildomą informaciją: „*[Vaiko motina] nuo 2006 m. rugsėjo 28 d. iki šios dienos dirba (ūkininkų socialinio draudimo sistema – KRUS). Nuo 2019 m. liepos 1 d. iki šios dienos [vaiko motina] išmokos šeimai ir vaiko auginimo pašalpos „500+“ negauna. [Vaiko motina] nurodė nenorinti teikti prašymų dėl išmokos šeimai ir vaiko auginimo pašalpos „500+“.*“
- 11 2021 m. sausio 6 d. nutarimu, kuris yra šios bylos dalykas, atsakovė pagal *EStG* 70 straipsnio 2 dalį panaikino nutarimą skirti išmoką vaikui laikotarpiui nuo 2019 m. liepos mėn. iki 2020 m. rugsėjo mėn. tiek, kiek tai atitiko pagal Lenkijos įstatymus numatytų išmokų šeimai dydį, ir pareikalavo grąžinti šiuo laikotarpiu permokėtą išmokų vaikui sumą – 1 674,60 EUR.
- 12 2021 m. sausio 22 d. raštu ieškovas pateikė prašymą iš dalies pakeisti nutarimą motyvuodamas tuo, kad jis ir jo sutuoktinė nuo 2019 m. liepos mėn. iki šios dienos išmokų šeimai Lenkijoje negavo.
- 13 Šį raštą atsakovė traktavo kaip prieštaravimą dėl 2021 m. sausio 6 d. nutarimo ir 2021 m. vasario 2 d. sprendimu prieštaravimą atmetė kaip nepagrįstą.
- 14 2021 m. kovo 2 d. ieškovas pareiškė ieškinį dėl nutarimo skirti išmoką vaikui dalinio panaikinimo ir išmokėtų išmokų atgavimo.

Svarbiausi pagrindinės bylos šalių argumentai

- 15 Ieškinį ieškovas motyvuoja tuo, kad jo sutuoktinė (vaiko motina) nedirba ir pajamų negauna. Ji nėra užsiregistravusi kaip bedarbė ar ieškanti darbo; jos tėvai jai perrašė ūkį tam, kad jie galėtų gauti pensiją. Dėl nuosavybės teise turimo ūkio sutuoktinė draudžiama pagal KRUS – Lenkijos ūkininkų socialinio draudimo sistemą. Šis draudimas nesuponuoja, kad ji vykdo veiklą kaip savarankiška ūkininkė, o tik reiškia, kad ūkis, kuriame jokia ūkininkavimo veikla nevykdoma, registruotas kaip žemės ūkio paskirties žemė. Kadangi sutuoktinė pajamų

negauna, draudimo įmokas KRUS moka ieškovas. Išmokos vaikui nagrinėjamu laikotarpiu jo sutuoktinė Lenkijoje nei gavo, nei prašė. Taigi teisės į išmoką vaikui klausimu pagal pirmenybinę teisę yra kompetentinga Vokietija.

- 16 Atsakovė nesutinka su ieškiniu motyvuodama tuo, kad ieškovas iš esmės turi teisę, kad Vokietijoje pagal *EStG* 62 straipsnio 1 dalį skiriama išmoka vaikui būtų skirta jo Lenkijoje gyvenančiam vaikui. Vis dėlto tuo pat metu išmokos vaikui jo sutuoktinei priklauso ir Lenkijoje. Mat nuo 2019 m. liepos mėn. Lenkijoje skiriama išmoka „500+“ vaikams iki 18 metų, neatsižvelgiant į pajamas.
- 17 Ši teisių kolizija, atsakovės manymu, turi būti sprendžiama taikant Europos Sąjungos nustatytas koordinavimo taisykles. Pagal jas lemiamą reikšmę turi tai, ar asmuo atitinkamoje valstybėje dirba ar gauna pensiją, ar teisė į išmokas šeimai įgyjama tik dėl gyvenamosios vietos (Reglamento Nr. 883/2004 67 ir 68 straipsniai, 2009 m. birželio 12 d. Europos Sąjungos administracinės komisijos sprendimas Nr. F1). Ieškovas dirba arba turi panašų statusą, kaip tai suprantama pagal 2009 m. birželio 12 d. Europos Sąjungos administracinės komisijos sprendimą Nr. F1. Kadangi jo sutuoktinė vaiko gyvenamosios vietos šalyje, t. y. Lenkijoje, taip pat dirba arba turi panašų statusą, pirmenybė teiktina teisei į išmokas šeimai šioje valstybėje (Reglamento Nr. 883/2004 68 straipsnio 1 dalies b punkto i papunktis). Taigi teisė į išmoką vaikui Vokietijoje netaikoma tiek, kiek tai atitinka užsienio šalyje skiriamos išmokos šeimai dydį. Užsienio šalyje skiriamos išmokos šeimai yra mažesnės nei Vokietijos tarnybų skiriama išmoka vaikui. Vadinasi nuo 2019 m. liepos mėn. iki 2020 m. rugsėjo mėn. ieškovui priklausė išmoka vaikui, atitinkanti šių išmokų skirtumą, ir nutarimas skirti išmoką vaikui turi būti iš dalies pakeičiamas taip, kad jame būtų nustatyta mažesnė minėtų išmokų skirtumą atitinkanti suma.
- 18 Tai, kad Lenkijoje nei buvo pateiktas prašymas skirti išmoką, nei ji buvo mokama, nelemia, kad Vokietijoje turi būti skiriama viso dydžio išmoka vaikui. Iš Lenkijos institucijos pateiktos informacijos matyti, kad ieškovo sutuoktinė ten pranešė nenorinti teikti prašymų. Tik dėl to Lenkijoje nebuvo priimta sprendimo dėl teisės į išmoką. Tam, kad pagal *EStG* 65 straipsnio pirmos pastraipos pirmą sakinį išmoka vaikui nebūtų skiriama, pakanka, kad pateikus atitinkamą prašymą ji turėtų būti mokama kitoje šalyje.
- 19 Vaiko motinos darbo Lenkijoje klausimu Vokietijos institucijos ir teismai iš esmės yra saistomi užsienio šalies draudimo įstaigos pateiktos pažymos apie draudimo buvimą. Taigi, remiantis už informacijos pateikimą atsakingos Lenkijos institucijos pateikta informacija, laikytina, kad vaiko motina dirba.
- 20 Pareiga grąžinti išmokas kyla iš *Abgabenordnung* (AO) 37 straipsnio 2 dalies. Pagal ją mokestis turi būti grąžinamas, jei jis buvo sumokėtas nesant teisinio pagrindo. Taip yra šiuo atveju, nes teisės į išmoką nebuvo ir dėl to nutarimas skirti išmoką vaikui buvo panaikintas.

Prašymo priimti prejudicinį sprendimą motyvų santrauka

- 21 Remiantis Vokietijos teisės aktais, nutarimas skirti išmoką vaikui pagal *EStG* 70 straipsnio 2 dalies pirmą sakinį panaikinamas atgaline data, jeigu per išmokos vaikui gavimo laikotarpį teisei į išmoką vaikui reikšmingos aplinkybės pasikeitė taip, kad išnyko teisės į išmoką vaikui įgijimo sąlygos. Tokiu atveju pagal AO 37 straipsnio 2 dalį gavėjas turi grąžinti permokėtą išmokų vaikui sumą.
- 22 Ieškovas – bylos šalys dėl to nesiginčija – pagal Vokietijos teisės aktus ginčijamu laikotarpiu įvykdė teisės į išmoką vaikui įgijimo sąlygas, kad ši išmoka būtų skirta Lenkijoje su motina gyvenančiam jo vaikui. Iš pradžių Vokietijos tarnybos mokėjo viso dydžio išmoką vaikui. Tik per išmokos vaikui gavimo laikotarpį teisinė padėtis Lenkijoje pasikeitė taip, kad nuo 2019 m. liepos mėn. Lenkijos tarnybos, neatsižvelgdamos į pajamas, vaiko auginimo pašalpą moka ir pirmam vaikui, kol jam sukaks 18 metų (žr. 2016 m. vasario 11 d. Lenkijos įstatymo dėl valstybės pagalbos vaikų auginimui (2019 m. balandžio 26 d. iš dalies keičiančio įstatymo redakcijos) 4 straipsnio 1 ir 2 dalis ir 5 straipsnio 1 dalį).
- 23 Vis dėlto išmokos šeimai Lenkijoje iki šiol nebuvo nei paskirtos, nei mokamos, nes vaiko motina nurodė nenorinti teikti prašymo. Be to, iš 2016 m. vasario 11 d. Lenkijos įstatymo dėl valstybės pagalbos vaikų auginimui (2019 m. balandžio 26 d. iš dalies keičiančio įstatymo redakcijos) 18 straipsnio 1 ir 2 dalių ir 21 straipsnio 3 dalies matyti, kad išmokos šeimai Lenkijoje skiriamos kasmet ir neskiriamos atgaline data, ir kad pateikti prašymą galima tik nuo balandžio 1 d. kitam laikotarpiui nuo birželio 1 d. iki gegužės 31 d. Lenkijos įstaiga greičiausiai nebebūtų galėjusi priimti sprendimo dėl išmokų šeimai skyrimo ginčijamam laikotarpiui nuo 2019 m. liepos mėn. iki 2020 m. rugsėjo mėn. net ir tuomet, jei ji, remdamasi 2020 m. spalio 7 d. „Prašyme priimti sprendimą dėl kompetencijos“ pateiktu pranešimu apie 2019 m. liepos 4 d. prašymą, būtų preziumavusi, kad tai yra (ir) prašymas skirti išmokas šeimai Lenkijoje.
- 24 Dėl pirmojo klausimo: Vokietijoje išmokėtų išmokų vaikui dalies atgavimas yra teisėtas tik tuomet, jei teisė gauti Vokietijoje skiriamą išmoką vaikui taikant Reglamento Nr. 883/2004 68 straipsnį gali būti sumažinama Lenkijos materialinės teisės aktuose numatytos išmokos šeimai suma, nors ta išmoka Lenkijoje nebuvo ir, tikėtina, nebus paskirta ir mokama.
- 25 Teisingumo Teismas dėl teisės normos, kuri yra Reglamento Nr. 883/2004 pirmakė, dar kartą nusprendė, jog netaikyti teisės į išmokas šeimai dėl to, kad asmuo turi teisę į išmokas šeimai kitoje valstybėje narėje, galima tik kai išmokas šeimai kita valstybė narė faktiškai moka, neatsižvelgiant į tai, ar ji jų nemoka tik todėl, kad nebuvo pateiktas atitinkamas prašymas (žr. 1990 m. liepos 4 d. Sprendimo *Kracht*, C-117/89, EU:C:1990:279, 18 punktą ir 2010 m. spalio 14 d. Sprendimo *Schwemmer*, C-16/09, EU:C:2010:605, 53, 54, 58 ir 59 punktus). Jurisprudencijoje dėl Reglamento Nr. 883/2004 Teisingumo Teismas be apribojimų laikėsi šio požiūrio (žr. 2015 m. spalio 22 d. Sprendimo *Trapkowski*,

C-378/14, EU:C:2015:720, 32 ir 33 punktus ir 2019 m. rugsėjo 18 d. Sprendimo *Moser*, C-32/18, EU:C:2019:752, 42 punktą).

- 26 Be to, 2022 m. spalio 13 d. Sprendimo *DN*, C-199/21, EU:C:2022:789, 58 punkte Teisingumo Teismas nusprendė, kad Reglamento Nr. 987/2009 60 straipsnio 1 dalies trečias sakinytis turi būti aiškinamas taip, kad pagal jį draudžiamos nacionalinės teisės normos, pagal kurias leidžiama susigrąžinti šeimos išmokas, kurios, vienam iš tėvų, pagal šias teisės normas turinčiam teisei gauti tokias išmokas, nepateikus prašymo, buvo skirtos kitam iš tėvų, į kurio prašymą kompetentinga įstaiga atsižvelgė pagal šią nuostatą ir kuris faktiškai vienas finansiškai išlaiko vaiką.
- 27 *Bundesfinanzhof* (Federalinis finansų teismas, toliau – BFH), kuris yra aukščiausias pagal *EStG* skiriamos išmokos vaikui klausimu kompetentingas Vokietijos teismas, dėl teisinės padėties galiojant Reglamentui Nr. 883/2004 laikosi nuomonės, kad Reglamento Nr. 883/2004 68 straipsnyje nustatyta koordinavimo sistema netampa netaikoma ir teisė į Vokietijoje mokėtiną sumų skirtumą, kai atitinkama teisė numatyta užsienio šalies materialinės teisės aktuose, netampa neribojama dėl to, kad išmoka pagal šią teisę šioje šalyje nebuvo paskirta ir mokama (2020 m. gruodžio 9 d. BFH sprendimas byloje Nr. III R 73/18, BFHE 271, 508). Jei vėliau sužinoma apie teisės į išmoką pirmenybei reikšmingas aplinkybes, atitinkamai vėliau išmokos suma įskaitoma į pagal Vokietijos teisę paskirtą išmoką vaikui ir išmokėtos išmokos (jų dalis) paskui atgaunamos, neatsižvelgiant į tai, ar užsienio šalyje atitinkama išmoka buvo paskirta ir mokama (2020 m. gruodžio 9 d. BFH sprendimas byloje Nr. III R 73/18, BFHE 271, 508, *BStBl II*, 2022, 178). Taip yra dėl to, kad pagal Reglamento Nr. 883/2004 68 straipsnio 3 dalies b punkto antrą pusę ir 81 straipsnį prašymas skirti išmokas šeimai, pateiktas ne pagal pirmenybinę teisę atsakingoje valstybėje, kartu laikomas ir prašymu skirti išmokas šeimai, pateiktu pagal pirmenybinę teisę atsakingoje valstybėje narėje, taigi formali teisės įgijimo sąlyga, kuriai esant gali būti pateikiamas prašymas kitoje valstybėje narėje, įvykdyta (2020 m. gruodžio 9 d. BFH sprendimas byloje Nr. III R 73/18, BFHE 271, 508). Ne pagal pirmenybinę teisę atsakingoje Sąjungos valstybėje narėje pateiktas prašymas skirti išmokas šeimai fikcija, lyg jis kartu būtų pateiktas pagal pirmenybinę teisę atsakingoje valstybėje, sukuria ir tuomet, kai įstaiga, kuriai prašymas buvo pateiktas, nežino, kad esama sąsajos su užsieniu, pavyzdžiui, dėl to, kad teisę į išmoką vaikui turintis asmuo pradėjo vykdyti veiklą užsienyje, tačiau apie tai neinformavo už šeimos reikalus atsakingos institucijos (*Familienkasse*). Taigi šis poveikis atsiranda jau tuomet, kai prašymo skirti išmoką vaikui pateikimo momentu dar nebuvo pagrindo jį persiųsti už išmokas šeimai atsakingai užsienio šalies įstaigai (2020 m. gruodžio 9 d. BFH sprendimas byloje Nr. III R 31/18, BFH/NV, 2021, 771).
- 28 Iš aplinkybės, kad Teisingumo Teismas 2015 m. spalio 22 d. Sprendime *Trapkowski*, C-378/14, EU:C:2015:720, rėmėsi 2010 m. spalio 14 d. Sprendimu *Schwemmer*, C-16/09, EU:C:2010:605, BFH manymu, nekyla nieko kito, nes 2015 m. spalio 22 d. Sprendimas *Trapkowski*, C-378/14, EU:C:2015:720, susijęs

su atveju, kai nėra įvykdyta ne formalioji, o – viršijus pajamų ribą – materialinė teisės į išmokas šeimai įgijimo sąlyga (2020 m. gruodžio 9 d. BFH sprendimas byloje Nr. 111 R 73/18, BFHE 271, 508, *BStBl II*, 2022, 178). Tik kai pagal pirmenybinę teisę atsakingoje valstybėje narėje nėra įvykdytos materialinės teisės įgijimo sąlygos dėl to, kad, pavyzdžiui, viršijamos amžiaus arba tam tikros pajamų ribos, Reglamento Nr. 883/2004 68 straipsnyje nustatytos pirmenybinės taisyklės negali būti taikomos (2021 m. vasario 25 d. BFH sprendimas byloje Nr. III R 23/20, BFH/NV, 2021, 1344–1347).

- 29 Taigi, BFH manymu, iš esmės (tik) materialinės teisės aktuose numatytos teisės į išmokas šeimai buvimas kitoje valstybėje narėje yra pirmenybinių taisyklių taikymo sąlyga. Vis dėlto, remiantis BFH jurisprudencija, Vokietijos institucijos ir teismai turi nenagrinėti užsienio šalies materialinės teisės aktuose numatytos teisės, kai užsienio šalies institucija tuo klausimu jau yra priėmusi ginčijamą laikotarpiu galiojantį sprendimą ir jis turi saistomąjį poveikį Vokietijos institucijoms ir teismams (2017 m. liepos 26 d. BFH sprendimas byloje Nr. III R 18/16, BFHE 259, 98, *BStBl II*, 2017, 1237). Priešingu atveju, remiantis pasitikėjimu grindžiamo bendradarbiavimo principu, pagal Reglamento Nr. 883/2004 60 straipsnio 3 dalį, siejamą su Reglamento Nr. 987/2009 59 ir paskesniais straipsniais, kitos valstybės narės kompetentingai institucijai turi būti pateikiamas prašymas suteikti informaciją, siekiant išsiaiškinti, ar toje valstybėje pareiškėjas turi teisę į išmokas vaikui ir, jei taip, kokio dydžio (2018 m. vasario 22 d. BFH sprendimas byloje Nr. III R 10/17, BFHE 261, 214, *BStBl II*, 2018, 717).
- 30 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismo manymu, Reglamento Nr. 883/2004 68 straipsnyje nustatytų pirmenybinių taisyklių aiškinimas visų pirma išmokėtų išmokų atgavimo atvejais, tokiais kaip šioje byloje, neatrodo toks aiškus kaip BFH jurisprudencijoje. Reglamento Nr. 883/2004 35 konstatuojamojoje dalyje nurodyta, kad šiuo reglamentu siekiama išvengti neleistino išmokų sutapimo, kai sutampa teisės į išmokas šeimai pagal valstybių narių įstatymus. Vis dėlto tuo nesiekama apriboti pagal nacionalinius įstatymus turimų teisių. Pagal Reglamento Nr. 883/2004 68 straipsnio 1 dalies pirmą sakinį pirmenybinės taisyklės taikomos tik jei išmokos tuo pačiu laikotarpiu ir tiems patiems šeimos nariams priklauso pagal daugiau kaip vienos valstybės narės teisės aktus. Taigi iš esmės šiomis taisyklėmis nesiekama, kad teisę turintiems asmenims būtų skiriamos mažesnės išmokos nei tuo atveju, kai šios taisyklės netaikomos.
- 31 Iš Teisingumo Teismo jurisprudencijos taip pat matyti, kad pirmenybinės taisyklės turėtų būti taikomos tik tuomet, kai priešingu atveju išmokos šeimai iš tikrųjų būtų skirtos keliose valstybėse narėse. Jei išmokas šeimai skirtų kelios valstybės narės, galėtų vis nutikti taip, kad dėl faktinių aplinkybių neaiškumo ar jų nežinojimo arba dėl teisinio vertinimo Vokietijoje išmokėtos išmokos vaikui (jų dalis) vėliau būtų atgaunamos, o kitoje valstybėje narėje atitinkama suma nebūtų išmokama. Taip teisę turintys asmenys galiausiai apskritai galėtų gauti mažesnes išmokas šeimai, nei jiems priklauso pagal Vokietijos teisę.

- 32 Prašymo lygiavertiškumo reikšmės klausimu reikia atsižvelgti ir į tai, kad pirmiausia tuo siekiama supaprastinti procedūrą teisę turinčiam asmeniui. Visgi visų pirma tai niekaip nekeičia fakto, kad prašymo pateikimo terminai ir galimybė išmokas šeimai skirti atgaline data valstybėse narėse sureguliuoti skirtingai. Pavyzdžiui, Vokietijoje išmoka vaikui dažniausiai iškart skiriama neterminuotam laikotarpiui – kol jam sukaks 18 metų. Be to, išmoka išmokama už šešis mėnesius atgaline data nuo prašymo pateikimo. Kitose šalyse – kiek prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui žinoma, taip pat Lenkijoje, – atvirkščiai, taikomas reguliavimas, pagal kurį prašymą reikia pateikti kasmet ir iš anksto. Be to, tais atvejais, kai tik vėliau sužinoma apie aplinkybes, dėl kurių teisėms į išmokas šeimai kitoje valstybėje narėje teiktina pirmenybė, nebeužtikrinama, kad prašymas kitai valstybei narei būtų persiųstas laiku. Jei pirmenybinių taisyklių taikymas priklausytų tik nuo materialinės teisės aktuose numatytos teisės kitoje valstybėje narėje, nacionalinis teismas dėl teisių į išmokas šeimai buvimo įprastai turėtų spręsti pagal užsienio šalies teisę.
- 33 Reglamento Nr. 883/2004 68 straipsnio 3 dalies a punkte, siejamame su Reglamento Nr. 987/2009 60 straipsnio 1 dalies antru sakiniu ir 2 ir 3 dalimis, numatyta speciali sutampančių teisių koordinavimo procedūra, bet, remiantis teisės normos formuluote, ji taikoma tik tuo atveju, kai turi būti priimamas sprendimas dėl dar neišnagrinėto prašymo skirti išmokas šeimai ateityje. Šios procedūros, atrodo, negalima taip paprastai pritaikyti vėlesnio nagrinėjimo atveju. Remiantis Reglamento Nr. 987/2009 60 straipsnio 4 dalimi, tas pats galioja vadinamosios dialogo procedūros pagal Reglamento Nr. 987/2009 60 straipsnio 2–5 dalis atveju, kai kyla ginčas dėl prioriteto suteikimo esant kelioms teisėms.
- 34 Be to, kaip rodo prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusių teismo patirtis, sistema, pagal kurią valstybių narių kompetentingos įstaigos derina klausimus dėl atitinkamai mokėtinų išmokų, bent jau išmokėtų išmokų atgavimo atvejais neveikia sklandžiai. Ir šioje byloje Lenkijos institucija atsakyme į atsakovės užklausą pranešė, kad išmoka šeimai ginčijamu laikotarpiu nebuvo mokama, remdamasi tik faktu, kad vaiko motina nepateikė prašymo. Nutarimo arba kitokių esminių pastabų dėl (kitų) formaliųjų ir materialinių sąlygų, kurioms esant Lenkijoje įgyjama teisė į išmokas šeimai, iš Lenkijos institucijos nepavyko gauti. O juk dėl praktinių valstybių narių bendradarbiavimo sunkumų neturėtų nukentėti asmuo, pareiškęs teisę į išmokas šeimai.
- 35 Dėl antrojo klausimo: jei pagal Reglamento Nr. 883/2004 68 straipsnį iš esmės būtų leidžiama atgauti Vokietijoje išmokėtas išmokas, nors tapačios išmokos Lenkijoje nebuvo paskirtos, jų dalies atgavimo teisėtumas priklausytų nuo to, ar teisei į išmokas Lenkijoje teiktina pirmenybė prieš teisę į išmokas Vokietijoje.
- 36 Reglamento Nr. 883/2004 68 straipsnyje nustatytomis pirmenybinėmis taisyklėmis orientuojamasi į tai, kokių pagrindų turi būti skiriamos sutampančios išmokos, kitaip tariant, dėl ko buvo įgytos teisės į jas. Jei atsakant į šį klausimą reikėtų orientuotis į nacionalinės teisės normas, byloje reikėtų remtis veiklos vietos ir veiklos vietos aplinkybe, nes nagrinėjamos išmokos šeimai tiek

Vokietijoje, tiek Lenkijoje siejamos su teise jas gauti turinčio asmens veiklos vieta ir (arba) įprastine gyvenamąja vieta. Tokiu atveju dėl vaiko gyvenamosios vietos pagal Reglamento Nr. 883/2004 68 straipsnio 1 dalies b punkto iii papunktį pirmenybė būtų teiktina teisei į išmokas Lenkijoje.

- 37 Jei vis dėlto atsakant į šį klausimą reikėtų orientuotis į tai, dėl kokios aplinkybės atitinkamiems asmenims pagal Reglamento Nr. 883/2004 11–16 straipsnius taikomi atitinkamų valstybių narių teisės aktai, dėl fakto, kad ieškovas dirba Vokietijoje, nustatant teisės į išmokas pirmenybę lemiamą reikšmę turėtų tai, ar laikytina, kad vaiko motina Lenkijoje dirba, ar kad ji ten tik gyvena.
- 38 Pagal teisės normos formuluotą prioritetą priklauso nuo to, kokių pagrindų valstybės narės turi skirti išmokas, kitaip tariant, dėl ko buvo įgytos teisės į jas. Tai galėtų rodyti sąsają su nacionalinės teisės aktuose nustatytais teisių įgyjimo sąlygomis.
- 39 Vis dėlto BFH klausimu, dėl ko įgyjamos teisės, kaip jos suprantamos pagal Reglamento Nr. 883/2004 68 straipsnio 1 dalį, orientuojasi į tai, dėl kokios aplinkybės atitinkamam asmeniui taikomi atitinkamos valstybės narės teisės aktai pagal Reglamento Nr. 883/2004 11–16 straipsnius (2017 m. liepos 26 d. BFH sprendimas byloje Nr. III R 18/16, BFHE 259, 98, *BStBl II*, 2017, 1237, ir 2020 m. liepos 1 d. sprendimas byloje Nr. III R 22/19, BFHE 269, 320, BFH/NV2021, 134).
- 40 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismo manymu, remiantis 2019 m. vasario 7 d. Teisingumo Teismo sprendimu *Bogatu*, C-322/17, 24 ir 25 punktais būtų galima manyti, kad reikia orientuotis į pagrindą, kuriuo pagal nacionalinės teisės normas skiriamos išmokos šeimai. Vis dėlto prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas tuo remdamasis negali daryti aiškios išvados, ar atsakant į klausimą, kokių pagrindų turi būti skiriamos išmokos, kaip tai suprantama pagal Reglamento Nr. 883/2004 68 straipsnį, lemiamą reikšmę turi teisę į išmokas pagrindžianti nacionalinės teisės norma, ar tai, dėl kokios teisės normos pagal Reglamento Nr. 883/2004 11 straipsnį atitinkamam asmeniui taikomi atitinkamos valstybės narės teisės aktai, kitaip tariant, ar teisės buvo įgytos dėl darbo pagal darbo sutartį arba savarankiško darbo, ar dėl gyvenamosios vietos.
- 41 Dėl trečiojo klausimo: jei atsakant į klausimą, ar laikytina, kad vaiko motina Lenkijoje dirba, būtų galima orientuotis tik į atitinkamą Lenkijos įstaigos patvirtinimą dėl draudimo ūkininkų socialinio draudimo sistemoje, dėl vaiko gyvenamosios vietos pagal Reglamento Nr. 883/2004 68 straipsnio 1 dalies b punkto i papunktį pirmenybė turėtų būti teikiama teisei į išmokas Lenkijoje. Priešingu atveju pirmenybę pagal Reglamento Nr. 883/2004 68 straipsnio 1 dalies a punktą turėtų būti teikiama teisei į išmokas Vokietijoje.
- 42 Tuo atveju, jei lemiamą reikšmę turi tai, dėl kokios aplinkybės atitinkamiems asmenims pagal Reglamento Nr. 883/2004 11–16 straipsnius taikomi atitinkamų

valstybių narių teisės aktai, kyla klausimas, kokioms sąlygoms esant galima preziumuoti, kad kitoje valstybėje narėje gyvenanti teisė į išmoką vaikui turinčio asmens sutuoktinė dirba arba turi panašų statusą, kaip tai suprantama pagal Reglamento Nr. 883/2004 68 straipsnį, siejamą su 1 straipsnio a ir b punktais ir 11 straipsnio 3 dalies a punktu.

- 43 Atsakant į klausimą, ar kitoje valstybėje narėje verčiamasi veikla arba egzistuoja statusas, laikomi tokiais pagal tos valstybės narės socialinės apsaugos įstatymus, kaip tai suprantama pagal Reglamento Nr. 883/2004 1 straipsnio b punktą, kalbama apie kitos valstybės narės teisės vertinimą. Taigi prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas linkęs manyti, kad šiuo požiūriu Lenkijos institucijos pateikta informacija turi saistomąjį poveikį prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui. Vis dėlto imperatyvaus pobūdžio, atrodo, nėra, nes informacija buvo pateikta tik per procedūrą tarp institucijų ir nebuvo priimtas nutarimas dėl atitinkamo asmens, dėl kurio jis galėtų imtis teisių gynimo priemonių. Teisingumo Teismo jurisprudencijos šiuo klausimu – kiek žinoma – nėra.

DARBINIS VERTINIMAS